moest ter Classe komen, omdat hij predikant op die plaats was; een geestelijk verzorger mag dit niet, omdat hij als zoodanig geen ambt in de Kerk vervult.

Nu staat dit geestelijk verzorgerschap zeker niet geheel op één lijn met het hoogleeraarschap in de Theologie, want de hoogleeraren in de Theologie worden door de Kerkenorde uitdrukkelijk onder de diensten der Kerk opgenomen, wat met deze geestelijke verzorgers niet het geval is. Hetgeen Artikel III onzer Kerkenorde aangaande de Professoren in de Theologie bepaalt, dat het hun geoorloofd is den Dienst des Woords en der Sacramenten te betreden, mits ze wettig daartoe geroepen zijn, kan daarom ook niet zonder meer op deze geestelijke verzorgers worden toegepast. Toch hebben onze Kerken, in geval een predikant zulk een betrekking van geestelijk verzorger aannam, hem toch in den regel den naam en eere van Dienaar des Woords laten behouden, en de jongste Generale Synode van 's-Gravenhage heeft in Art. 139 verklaard, dat wanneer „zij vroeger predikant in onze Kerken zijn geweest en bij hun overgang tot eenen anderen geestelijken arbeid emeritaat hebben verkregen, ze de bevoegdheid blijven behouden, op uitnoodiging van een Kerkeraad het Woord en de Sacramenten in eene gemeente te bedienen". Hoewel de arbeid dezer geestelijke verzorgers, gelijk de Generale Synode van Utrecht 1905 Art. 88 uitsprak, geheel buiten de Kerk omgaat, zoodat onze Kerken noch over de benoeming noch over het ontslag van deze geestelijke verzorgers iets te zeggen hebben, ja zelfs op hun arbeid geen toezicht kunnen uitoefenen — wat zeker een leemte is — kan daarom toch niet ontkend worden, dat deze arbeid een geestelijk karakter draagt en geschiedt ten dienste van de Kerk, daar ook leden onzer Kerken in deze Stichtingen verpleegd worden. Geheel correct is daarom de verhouding van deze geestelijke verzorgers tot de Kerk zeker niet, en het ware wel gewenscht, dat tusschen deze Stichtingen en onze Gereformeerde Kerken een verband tot stand kwam, waardoor de positie dezer geestelijke verzorgers kerkelijk geregeld werd. Het blijft toch een gebrek, dat in deze stichtingen noch van een eigenlijke bediening des Woords noch van een bediening der Sacramenten sprake kan wezen, terwijl toch ieder zal toestemmen dat vooral de bediening van het Avondmaal in zulke stichtingen tot grooten zegen zou kunnen strekken. Ook zou er zeer goed een regeling te treffen zijn waardoor het mogelijk werd in zulk een stichting de Bediening des Woords en van het Avondmaal te doen plaats vinden. Intusschen schijnt zulk een kerkelijke regeling vooralsnog op te groote practische bezwaren af te stuiten en kan de Kerk natuurlijk het bestuur van zulk een stichting of vereeniging niet dwingen om zulk een verband met haar aan te gaan. De Kerk zal daarom, wanneer een predikant tot geestelijk verzorger aan zulk een stichting benoemd wordt, zich wel moeten vergenoegen met een onderzoek, of zulk een Stichting een Gereformeerd karakter draagt, d.w.z. of ze op den grondslag der Gereformeerde belijdenisschriften staat, en of de bestuurders van zulk een stichting haar genoegzamen waarborg bieden, dat aan dezen grondslag ook metterdaad de hand zal worden gehouden. En wanneer dit het geval blijkt te zijn is er geen bezwaar tegen, dat de Kerk zulk een predikant vergunt de benoeming tot geestelijk verzorger aan te nemen, en kan ze hem ook den naam en eere van Dienaar des Woords wel laten behouden. Alleen dienen zulke predikanten dan steeds wel in het oog te houden, dat ze, zoolang er geen kerkelijk verband met deze stichtingen tot stand is gekomen, zich stipt hebben te onthouden van elken schijn, alsof ze bij den geestelijken arbeid in deze stichtingen als »predikant« zouden optreden. Niet alleen, dat ze dus in zulke stichtingen het Sacrament niet mogen bedienen, maar ze mogen ook aan de godsdienstoefeningen, die ze daar houden, niet het karakter geven van een »bediening des Woords« bijv. door den zegen uit te spreken. Het bedienen van het Woord en de Sacramenten, en ook het uitspreken van den zegen, kan alleen plaats vinden in een wettige samenkomst der gemeente, en zoolang deze stichtingen geheel los van de Kerk staan, kan de godsdienstoefening in zulk een gestichtskerk geen ander karakter dragen dan van het spreken van een stichtelijk woord. De bevoegdheid, die zulk een geestelijk verzorger als emeritus-predikant behoudt, om het Woord en de Sacramenten te bedienen, geldt derhalve niet voor de godsdienstoefeningen in deze stichtingen, maar, gelijk de Synode van 's-Gravenhage daarom uitdrukkelijk bepaalde, alleen dan, »wanneer ze op uitnoodiging van een Kerkeraad het Woord en de Sacramenten *in eene gemeente* bedienen.«

DR. H. H. K.

Uit de Pers.

Over de eigenaardige houding, die Dr. Bronsveld aannam in het tegenwoordige conflict, dat de Hervormde Kerk verdeeld houdt, schreef de *Waarheidsvriend* het volgende:

Dr. Bronsveld, die eerst vóór de schrapping van de woorden „geest en hoofdzaak" (in art. 39 Regl. Godsd.onderwijs) was, is in dit opzicht veranderd. Hij is nu sterk *tegen* de schrapping.

Ook zelfs groote mannen kunnen falen en in meening veranderen!

Terwijl Dr. Bronsveld van deze omkeering rekenschap en verklaring geeft in de Kroniek van *Stemmen voor Waarheid en Vrede*, April 1915, laat hij tegelijk voelen dat hij 't vreeselijk vindt dat in onze Ned. Herv. Kerk de moderne leer wordt beleden en verkondigd door velen.

Hij zegt o.a.:

„De toestand waarin onze Kerk verkeert, is inderdaad zeer onbevredigend. Dat in dezelfde Kerk, in dezelfde Gemeente, van denzelfden kansel op het aanstaand Paaschfeest de opstanding van Christus uit het graf zal gepredikt en geloochend worden, is zeker in strijd met het karakter van een Christelijke Kerk. Het is een abnormaliteit, ja iets zeer stuitends, dat de gemeente in haar bedehuis moet hooren verkondigen: Christus is *niet* opgestaan.

En niet alleen wordt door vele predikanten dit centrale feit geloochend, maar tot welk een minimum is door velen het XIItal van artikelen herleid van het algemeen christelijk geloof.

Hoe laag wordt Hij gesteld, voor wien de gemeente knielt als haar Heer, wien God een naam heeft gegeven boven allen naam.

Ik meen te mogen zeggen, dat slechts zeer weinigen volkomen vrede hebben met dit tweedrachtig gezelschap in één Kerkverband.

Daar komt bij, dat de Ned. Herv. Kerk nooit haar belijdenis heeft afgeschaft en de absolute leervrijheid gewettigd. Nog altijd behoort handhaving harer leer tot de verplichtingen van de Kerkelijke Besturen".

Toch wil Dr. Bronsveld de schrapping van de woorden „geest en hoofdzaak" niet — en wel om deze oorzaak:

„het doordrijven van het voorstel der Synode, het doortrekken van de lijn, nu aangeduid, moet leiden tot een uitecngaan van onze Kerk".

Dr. Bronsveld zegt dus eerst, dat nu bij elkaar woont, wat niet bij elkander hoort. Hij vindt dat vreeselijk. Ook zegt hij, dat slechts zéér weinigen ingenomen zullen zijn met dit tweedrachtig gezelschap in één Kerkverband — en toch is Dr. Bronsveld er *tegen* om de lijn door te trekken dat dit tweedrachtig gezelschap uit elkaar zal gaan!

Wil Dr. Bronsveld de vrijzinnigen dan maar houden in de Herv. Kerk?

Neen!

Hij wil ze er niet uitzetten door een of andere bepaling in de Reglementen — die overigens spreken van handhaving van de leer en absolute leervrijheid veroordeelen.

Maar hij wil wel zeggen, dat het voor hem onbegrijpelijk is hoe ze er in durven blijven!

Want hij zegt:

„Laat ons het den vrijzinnigen niet verborgen houden, dat wij 't ons niet begrijpen kunnen, dat zij begeeren predikant in onze Kerk te blijven, maar zij moeten dat voor God en hun geweten verantwoorden".

Dat is eigenlijk nog scherper oordeel, dan dat men in reglementairen weg duidelijk maakt dat ze er niet thuis hooren.

Alleen, Dr. Bronsveld wil het nu aan de modernen zelf verder overlaten — en wij zeggen, dat de Kerk, wanneer zij er zóó diep van overtuigd is, dat het verkeerd gaat in haar midden, met lastering van het hoogste en het heiligste — de Kerk zelve óók zóó verstandig en zóó flink moet zijn, om handelend op te treden.

Wij dwepen niet met ouders, die wel lief en ernstig aan hun kinderen weten te zeggen, dat ze dit en dat niet mogen doen en intusschen nooit verhinderend en straffend optreden.

Dat kweekt een geslacht, dat ongebonden en roekeloos zich overgeeft aan alles; alles durft en bij alles brutaal rondkijkt, alsof men de meest gewone en alleszins behoorlijke dingen doet.

Intusschen zijn de modernen door Dr. Bronsveld weer eens veroordeeld, waar zij een onbegrijpelijke, scheve positie innemen in onze Herv. Kerk en er niet aan denken, dat dit onbehoorlijk is.

En niet minder raak is, wat dit orgaan daarna zegt aan het adres van hen, die meenen door al slappere bepalingen de volkskerk in stand te kunnen houden:

Strenge bepalingen inzake leer en leven zijn er in onze Herv. Kerk niet. Predikanten en gemeenteleden kunnen bij alles eigenlijk doen wat ze willen. Socialist, anarchist, Boeddhist kunnen gerust hun gang gaan. Alles is geoorloofd en ieder is welkom. Toch is 't maar 't *kleinste* gedeelte van ons volk, dat we in onze Herv. Kerk hebben overgehouden.

Reken maar na: de bevolking van het Rijk was in 1910 — 5.858.175 en het aantal Hervormden bedroeg 2.588.261. Naar berekening dus 44 van de 100 menschen.

Dat valt niet mee.

Maar daarbij is méér nog op te merken.

In 1910 gaven 290.000 menschen op tot geen Kerkgenootschap te behooren.

Waarvan wel zoo ongeveer allen van huis uit „Hervormd" zullen zijn geweest.

Die zijn we kwijt geraakt.

Die hebben de slappe practijken niet bij de Kerk kunnen houden.

Ze hebben afscheid genomen van de Kerk — en daarin zeker vóór 't grootste gedeelte van allen godsdienst.

En wat ons óók opvalt is dit, dat we in den loop der jaren 560.000 menschen kwijt geraakt zijn, die nu in de Geref. Kerken en in de Chr. Geref. Kerk thuis hooren.

Dat hebben onze slappe practijken in de Kerk gedaan. Omdat het zoo treurig gesteld is met de prediking, de sacramentsbediening, de „aanneming en bevestiging," de tucht enz. enz.

Men wil van „Volkskerk" spreken.

Maar hooren die 560.000 menschen die nu in de Geref. Kerken e.a. leven, *niet* tot ons volk?

Of zijn ze minderwaardig ten opzichte van God en godsdienst, van kerk en sacrament?

Hebben de slappe practijken voordeel gebracht aan de Herv. Kerk?

En wanneer ze *blijven*, zullen er dan weldra niet duizenden óók voor onze Herv. Kerk verloren gaan die er nu nog toe behooren?

Wanneer er geen orde en regel komt in onze Herv. Kerk, gaat zij gewis ten gronde.

't Is zóó duidelijk, dat een blinde het kan opmerken.

Zal men nog bijtijds maatregelen ten goede treffen?

Officieele Berichten.

Kort verslag van de Vergadering der Classis Brielle op 5 Mei 1915 te Middelharnis.

De Vergadering wordt op de gebruikelijke wijze geopend.

Ds. van Velzen is voorzitter, Ds. van Lummel assessor, Ds. Esselink scriba.

Behalve van Melissant, waarvan geen afgevaardigde is en ook geen bericht is ingekomen, zijn alle kerken wettig vertegenwoordigd. Aan twee afgevaardigden diakenen van Abbenbroek en N.-Helvoet wordt keurstem verleend.

De notulen worden gelezen en onveranderd goedgekeurd.

Een verzoek van Dr. Esser, Miss. D. d. W., om de vergadering bij te wonen was, helaas, te laat ingekomen, zoodat Z.Ew. vóór de Verg. geen antwoord kon gegeven worden.

Eene mededeeling van de Classis Schiedam wordt voor kennisgeving aangenomen.

Ingekomen is een finantieel verslag van Deputatien naar Art. 11 en 13 D. K. Naar aanleiding van dit verslag besluit de Verg. aan de Prov. Synode te verzoeken, dat aan de Kerk van Hellevoetsluis *f* 500, en aan die van Brielle ter voldoening aan Art. 13 D. K. worde uitgekeerd.

Ter Prov. Synode op 22 en 23 Juni te houden worden afgevaardigd:

D. D. van Lummel en Mol primi D. D. Dekker en van Velzen secundi, Oud. J. C. Borgdorff en P. Prins primi, Oud. W. v. d. Linde en J. v. Seters secundi.

Tot haar leidwezen verneemt de verg. dat de Classis Schiedam afwijzend heeft beschikt op het verzoek tot hulp in den D. d. W. Besloten wordt bij de Classis Schiedam belet te vragen voor een afgevaardigde (waarvoor Ds. van Lummel verkozen wordt) om een herhaald verzoek tot hulp in den D. d. W. te bepleiten.

Met blijdschap en dank wordt vernomen dat de Classes Barendrecht en Rotterdam hulp in den D. d. W. zullen verleenen.

De vacaturebeurten worden geregeld als volgt: Den Bommel in Juni Ds. Dekker in Aug. Ds. Heidema; Brielle in Juli Ds. Esselink; Tinte in Juni Ds. van Velzen in Aug. Ds. v. Lummel; Hellevoetsluis in Aug. Ds. Mol; N.-Helvoet in Juli event. een D. d. W. uit de Cl. Rotterdam; Ouddorp in Juni Ds. van Duin; Spijkenisse in Juli Ds. Dekker; Rockanje in Juni event. een D. d. W. uit de Cl. Rotterdam, in Aug. Ds. v. Velzen; Stellendam in Aug. Ds. Mol; Melissant in Juni Ds. Mol, in Aug. event. een D. d. W. uit de Cl. Rotterdam.

Bij de rondvraag naar art. 41 valt niets bizonders op te merken.

Nadat de assessor heeft voorgegaan in dankzegging, sluit de voorzitter de vergadering.

Op last der Classis
G. W. H. ESSELINK, *scriba*.

Stad a. h. H., 6 Mei '15.

Kort Verslag van de Vergadering der Classis Gouda, gehouden 14 Mei 1915.

Namens de roepende Kerk opent Ds. van Hoven de vergadering, laat zingen ps. 119 : 1, leest Ef. 4 : 1—16, gaat voor in gebed, heet de broederen welkom en spreekt uit de blijdschap der Classis wegens het bedanken door Ds. van Halsema voor het beroep van de Kerk van Helmond.

De credentiebrieven worden nagezien en in orde bevonden.

Ds. van Halsema fungeert als praeses, Ds. Dalhuijsen assessor, Ds. Jansen Scriba.

De notulen worden gelezen en onveranderd goedgekeurd.

De praeses getuigt van de blijdschap der Classis wegens het bedanken door Ds. Langen voor het beroep van de Kerk van Nieuwerkerk (Zeeland); en spreekt een woord tot gedachtenis van wijlen Ds. De Mol Moncourt, vroeger predikant te Nieuwerkerk a. d. IJsel.

De Kerken Reeuwijk-Sluipwijk vragen toestemming, om voor de tweede maal te beroepen Ds. Nieborg van Bleiswijk, welke gegeven wordt.

Een bericht van de Classis Schiedam wordt voor kennisgeving aangenomen.

De regeling der vacaturediensten is aldus: Oudekerk a. d. IJsel D.D. Osinga en Voigt; Reeuwijk-Sluipwijk Langen en Jansen; Rosendaal Rolloos en Wielenga; Noordeloos van Setten en van Hoven.

Namens Kerkvisitatoren wordt rapport van de Kerkvisitatie uitgebracht door DD. Osinga, Wielenga en Sap; deze rapporten worden goedgekeurd.

Op advies van Deputaten ad artt. 11 en 13 K. O. worden de aanvragen voor hulpbehoevende Kerken toegestaan en die aan de Partic. Synode zullen gesteund worden. De boeken dezer Deputaten werden nagezien en in orde bevonden.

Ds. Sap doet namens Deputaten voor de Zending belangrijke mededeelingen.

Gekozen worden als afgevaardigden naar de Partic. Synode te Alphen:

Primi: DD. Dalhuijsen, Wielenga, Langen,
Secundi: DD. Voigt, Osinga, Sap.
Ouderlingen primi: Breitmer, van Leeuwen, Mazijk.
Secundi: Ooms, Rietveld van Moordrecht, van der Heijden.

Rondvraag wordt gedaan naar Art. 41 K. O.

De verschillende collecten en bijdragen worden gestort en geind.

De korte notulen worden gelezen.

Roepende Kerk voor de volgende vergadering is de Kerk van Lekkerkerk.

Praeses naar toerbeurt Ds. van Hoven.

Na het zingen van Ps. 100 : 4 en dankgebed door den praeses wordt door ZEw. de vergadering gesloten.

Op last der Classis Gouda,
DALHUIJSEN.

Nieuwerkerk a. d. IJsel, 4 Mei 1915.

Buitenland.

Frankrijk. Een Fransch predikant over den toestand in Frankrijk en Engeland.

De predikant Blocher hield dezer dagen in Engeland eene rede bij gelegenheid van de jaarvergadering van „Pastors' college". Hij sprak daarbij uit hoe zij die voor Frankrijk liefde gevoelden, menigmaal voor de toekomst van dat land gebeefd hadden. Zij zagen hoe het steeds meer in de macht van het ongeloof kwam; de eerste Minister verklaarde eenmaal voor de geheele wereld, dat het licht Gods uitgeblusch was. Maar de kastijdende hand was nu over het land. Het volk verkeert daardoor in een toestand van vrees, hetwelk een scherp contrast oplevert met het Engelsche volk, dat Ds. Blocher gevonden had in een toestand van gerustheid, en in een gevoel van veiligheid. De vrouwen in Parijs wonen bijna alle in angst of in rouw gedompeld. Zij brachten slapelooze nachten door, soms maanden wachtend op berichten van hen die haar dierbaar zijn. Vreeselijke armoede heerst de overhand.

Toch zijn er teekenen die van een ontwaken getuigen. Absinth werd verboden; drankhuizen moeten te 6 ure gesloten zijn en men gevoelt dat plakkaten die tooneelvoorstellingen aankondigen in deze dagen van oorlog niet kunnen toegelaten worden. Ook op Godsdienstig terrein is er ontwaking. De kerken worden niet alleen met vrouwen, maar ook met mannen gevuld. Soldaten in de loopgraven, die eerst voor hun ongeloof uitkwamen, hoorde men toen zij den dood voor oogen hadden, uitroepen: „O! God wees mij genadig! O God vergeef mij".

Hoe heerlijk zou het zijn indien door de ellende van den oorlog de macht van het ongeloof in Frankrijk gebroken werd!

Engeland. Uitspraak in zake het Kikoejoe-geschil.

Verleden jaar werden de gemoederen der kerkelijke wereld in Engeland zeer in beweging gebracht door hetgeen er te Kikoejoe in Afrika plaats gehad had. De Episcopaalsche bisschop van Zanzibar diende een aanklacht in tegen zijn ambtsbroeders, de bisschoppen van Mombasa en Oeganda, die in een kerkgebouw van Dissenters te Kikoejoe in Oost-Afrika het Heilig Avondmaal hadden bediend aan menschen die niet tot de Episcopaalsche kerk behoorden. De bisschop van Zanzibar achtte dit in strijd met de Anglicaansche kerkorde, hij noemde het zelfs kettersch, en daarom diende hij daarover een aanklacht in bij den primaat der Anglicaansche kerk, den Aartsbisschop van Canterbury. Deze kerkvorst bracht de zaak voor eene conferentie, die in het Lambeth-Palace werd gehouden en waar de drie Afrikaansche bisschoppen, die in het geding betrokken waren, werden gehoord. Die conferentie kwam tot eene conclusie, volgens welke de Aartsbisschop ook uitspraak deed. Deze conclusie was: dat het niet met de Anglicaansche kerkorde in strijd is, wanneer een dienaar der Episcopaalsche kerk dienst doet in eene gemeenschap die tot de Dissenters of tot de Nonconformisten behoort. Ook is het volgens den Aartsbisschop van Canterbury niet verboden, dat een dienaar der Anglicaansche kerk aan iemand, die niet tot de Anglicaansche kerk behoort, het Avondmaal uitreikt, wanneer deze in de onmogelijkheid verkeert in een kerk van zijn eigen gezindte het Sacrament te gebruiken. Evenwel meende de Aartsbisschop, dat niet goedgekeurd kan worden dat leden der Engelsch Episcopaalsche kerk het Avondmaal gebruiken door middel van een dienaar, die niet door de Episcopaalsche kerk werd geordend. Ook sprak de Aartsbisschop uit, dat het gebeurde te Kikoejoe, ofschoon het onder de omstandigheden waaronder het plaats had niet te veroordeelen was, toch niet moet geacht worden als iets dat regel zou mogen worden.

Men bemerkt dat de Aartsbisschop op advies der Conferentie een middenweg heeft bewandeld. Zijn uitspraak maakt echter mogelijk, dat bisschoppen en geestelijken der Episcopaalsche kerk in Oost-Afrika met predikanten en leden van Nonconformistische kerken, met welke zij zoo dikwijls in aanraking komen, samenwerken.

Rusland. Bijbelverspreiding.

Het feit, dat in Duitschland ongeveer een half millioen Russen krijgsgevangen zijn, deed den Evangelist Vetter, die ook in de tentrending arbeidde en vroeger in Rusland geëvangeliseerd heeft, besluiten een poging aan te wenden om dezen gevangenen Gods Woords te brengen. Hij liet door de *Duitsche Tentzending* aan het Duitsche ministerie van oorlog vragen, of het ook geoorloofd zijn zou onder de Russische krijgsgevangenen Gods Woords te verspreiden. Dit verzoek werd den 13den Maart ingewilligd met het beding, dat de Bijbel zou verspreid worden in een tekst die door de Russische kerk was goedgekeurd. Ook mochten er geen pogingen aangewend worden, om de krijgsgevangenen over te halen tot eene andere kerk over te gaan. Indien dit toch geschiedde, zou het verlof ingetrokken worden. Daarop heeft de Tentzending 4 à 500,000 gedeelten van den Bijbel in Duitschland laten drukken en zich daarvoor een uitgaaf van *f* 12,000 getroost. Het schijnt dat de Russen gaarne het Woord Gods ontvangen.

Toen de Czarina onlangs de gewonden aan het front bezocht, heeft zij onder hen 200,000 Evangelien laten ronddeelen. Sedert de 10de en 11de eeuw is er in Rusland niet zulk een honger naar Gods Woord geweest als tegenwoordig, beweert men.

Ook de Broedergemeente, die sedert 190 jaren in de Baltische provincien van Rusland gearbeid heeft, trekt zich het geestelijk welzijn der gevangen Russen aan. Sedert het uitbreken van den oorlog vertoeven de twee predikanten, die in Estland werkten, in Duitschland: de predikant die onder de Letten arbeidde, is in December naar Duitschland gekomen. Daar in de kampen der gevangenen ook vele Esten en Letten zijn, wier taal in Duitschland niet gekend wordt, zoo besloot de directie der Broedergemeente tractaatjes in beide talen onder hen te laten verspreiden.

GEMENGD NIEUWS

Uit het Zendingsgebied van Duitsch-Oost-Afrika. De *Leipziger Mission* ontving den 4den Maart de eerste berichten gedurende den oorlogstijd. Zij bevestigen het vermoeden dat de Zendingsstations in het Paragebergte, aan de Kilimandjaro en Meroe met rust gelaten zijn, ofschoon langs de Duitsch-Engelsche grens telkens gevechten plaats hadden. De zorg voor het dagelijksch brood drukte den Zendelingen, die van de buitenwereld afgesneden zijn, nog niet zeer, zij weten zich met producten van het land te behelpen. Gelukkig is er overvloedige regen gevallen. De noodzakelijke bouwarbeid heeft plaats gehad. De eigenlijke zendingswerkzaamheid gaat ongehinderd voort. Uit Mwika wordt van een doopfeest bericht, waarbij 40 volwassenen en 5 kinderen gedoopt werden. Op den eersten Zondag in October hield men daar een dankdag voor het gewas waarop *f* 60 gecollecteerd werd.

Men ziet hieruit dat de negerbevolking rustig gebleven is. Dat de geordende zendelingen niet mede behoeven te strijden wordt nu uitdrukkelijk bevestigd, evenwel heeft de jonge zendeling Juth vrijwillig dienst genomen. In de brieven klaagt men over gebrek aan berichten uit het vaderland sedert het uitbreken van den oorlog. Werd dit in September en October — in welke maanden de brieven geschreven werden — zeer gevoeld, zoo zal het in de volgende maanden nog zwaarder te dragen zijn geweest vooral op de eenzame zendingsposten, waar men met bevriende Europeanen niet van gedachte wisselen kan.

Uit de verlieslijsten van het Ministerie van Koloniën blijkt dat de zendings-architect Horn bij een gevecht in het Kilimandjarogebied licht verwond werd. Ambtelijk is overigens medegedeeld dat voor zoover men weet de toestand der Zendingsstations inmiddels niet slechter geworden is.

De statsvereeniging voor Inwendige Zending te Dresden meende hare werkzaamheid bij het uitbreken van den oorlog wat de middernachtzending aangaat, te kunnen stop zetten. Bedroevende ervaringen in de eerste dagen der mobilisatie brachten er toe, meer te doen dan te voren, met het oog op de scharen Duitsche soldaten, die anders ongewaarschuwd in de bordeelstraten tot slachtoffers van de prostitutie zouden geworden zijn. Daarom werd door middel van een sterk vermeerderde groep helpers een dagelijksche waarschuwingsdienst in het leven geroepen. Avond op avond waren deze broeders op hun post om bij monde en geschrifte de soldaten van den weg der zonde af te manen. De uitkomst was verrassend. Wanneer de soldaten herinnerd werden aan de oproeping van den Keizer, aan het afscheid van ouders en verloofden, aan de gebeden van vrouw en kinderen, aan de ontberingen en wonden, die hen wachtten, aan den soldatendood dien zij wellicht zouden moeten sterven, dan vond zulk een woord bijna altijd een goede plaats. Velen sloegen beschaamd de oogen neder of dankten met bewogen stem. De houding der prostitutie en hare helpers was daarentegen schandelijk; nooit zijn de middernachtzendelingen zoo uitgescholden en zoo met slijk geworpen als in dien tijd. Zelfs werd de pers te hulp geroepen om hen te »vernielen«. Aan de politie sochten zij de voorstelling ingang te doen vinden alsof de gedrukte waarschuwingen de zedelijkheid in gevaar brachten, daar zij in de handen van kinderen konden vallen. De broeders gaven den strijd echter niet op en noodzaakten het persorgaan dat hen beleedigd had, vergiffenis te vragen. De politie en ook de kommandeerende generaal maakten aan de schandalen in de bordeelstraten een einde. De ontuchtige vrouwen moesten te 7 ure 's avonds in hare woningen blijven. Aan de krijgslieden werd het gaan door de bordeelstraten verboden, met het gevolg dat deze geheel verlaten werden.

De vereeniging kon ten slotte dezen arbeid bijna geheel laten varen.

Maar het is niet te ontkennen, dat de z.g. »wilde prostitutie« (in Duitschland is de ontucht nog altijd gereglementeerd) voor als na hare slachtoffers maakt. De ontucht is uit de huizen verdreven en op de straten overgebracht, zoo klaagt men. Maar ook daartegen zal de strijd wel aangebonden worden, ofschoon het blad waaraan wij deze mededeelingen ontleenen, er over zwijgt.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

XLIV. (*Slot.*)

Het belangrijkste uit iemands leven is meermalen juist datgene wat in zijn geschiedenis of in verhalen omtrent hem niet wordt gevonden, of slechts met enkele woorden vermeld. Dat komt doordat iemands woorden en daden openbaar zijn voor velen. Doch, wat in zijn ziel omgaat is verborgen. Dat weet dikwijls de Heere God alleen.

Dat het zoo is, blijkt ook bij den heer van Jadis, van wien ik verhaald heb. Ook in zijn leven had een zeer gewichtige gebeurtenis plaats, doch slechts weinig is daarover bewaard gebleven. Had hij vroeger buiten God en alleen voor de wereld geleefd, Louise's ziekte deed hem zien hoe onzeker het bezit is, ook van het liefste op aarde, hoe geld noch wijsheid geen doodsgevaar kunnen afwenden, en ook hoe God machtig is door geringe middelen en geringe menschen groote dingen te doen.

Dit al had den heer Verspronck tot ernstig nadenken gebracht. En er was meer.

In den laatsten tijd had hij veel gelegenheid gehad op te merken wat de Bijbel noemt, het onderscheid tusschen dien die God dient en dien die Hem niet dient. De »fijnen" waren toch als ondergeschikten wel te verkiezen. Zij waren geen dronkaards of geweldmakers, leefden stil en ernstig en deden trouw hun plicht. Daarbij bezaten ze een blijmoedig, stil vertrouwen op God, hoe het ook ging. En toen mijnheer Verspronck eens met den dominé hierover sprak, had deze geantwoord: »dat komt doordat God in Christus, den Verlosser, hun verzoende en trouwe Vader is".

Bij deze woorden ging den heer Verspronck een licht op. Zoo had hij de dingen nog nooit ingezien. Daarbij echter bleef het niet. De Heere God verwekte in hem de begeerte om ook zulk een blijdschap en vrede te bezitten, als zoo menig zijner onderhoorigen, die toch in deze wereld zooveel minder had dan hij. En dat verlangen werd nu door Hem die 't had opgewekt vervuld. Hoe dat toeging, hoe in de heer van Jadis het nieuwe leven, het eeuwige, wortel schoot, daarover weten we heel weinig. Doch zeker is, dat de leeraar jaren later schreef. »De heer van Jadis is mij tot een krachtigen steun en oefent in velerlei een invloed ten goede. Hij is krachtdadig tot den Heere bekeerd, in wiens wegen te gaan thans zijn lust is. Van zijn vrouw durf ik dat helaas nog niet zeggen, doch zij is volgzaam en schikt zich ook nu naar haar echtgenoot."

Er bij kan nog gevoegd dat de heer Verspronck meer dan een vriend verloor, o.a. de Maans zoon, die zijn vroomheid dwaasheid vond. Daarentegen won hij er anderen, die zich hartelijk over den ommekeer verblijdden.

Ongeveer een maand na het feest op Jadis treffen we daar den speelman weer aan. Hij was door den heer ontboden.

»Vriend«, sprak de laatste, »ge hebt ons een grooten dienst bewezen. We zijn vast overtuigd dat we, naast God, aan uw middel het behoud van ons lief kind te danken hebben. Zeg mij nu toch wat we u schuldig zijn.«

»Ja doe dat«, zei Mevrouw, die mede tegenwoordig was. »De dokter wordt ook voor zijn diensten betaald."

»Ik heb u al vroeger gezegd" was het beleefde, maar besliste antwoord, »dat ik in dit geval niets wil aannemen. De moeite was niet noemenswaard en het kruid had ik kosteloos. Ik dank den Heere, dat Hij het middel wou zegenen en mij gebruiken om voor uw dochtertje iets te doen, te meer daar ik eerlijk gezegd reeds veel van haar hield".

»En denkt ge dan heel uw leven verder weer al spelend en zingend rond te wandelen?"

»Als het zoo zijn moet ja."

»Maar dat zie ik niet in", zei mijnheer, die zijn plan reeds gemaakt had. »Ge zijt toch bij het boerenwerk groot gebracht meen ik".

»Zeker, maar ieder ziet dadelijk waarom ik er niet meer voor deug.«

»Toch kunt ge nog wel veel doen. Nu stel ik u dit voor: ik zal u een huisje geven ter bewoning. Lichte werkzaamheden zijn hier in overvloed voor u. Ge krijgt een behoorlijk loon, en behoeft dan niet meer zoo te zwerven. De tuinman die, naar ik weet, uw vriend is, zal u van het noodige op de hoogte brengen. Denk hier eens over, en doe ons allebei en onze Louise genoegen door ja te zeggen."

En dat ja kon spoedig volgen. Het vriendelijk aanbod werd met dank aanvaard. Want al bracht het spelen ook een redelijk loon, het gestadig rondreizen had toch ook zijn bezwaren. Thans betrok onze vriend met de zijnen, een net huisje op Jadis. De tuinman wees hem geschikten arbeid aan, en had weldra in zijn vriend een goeden helper. Dat in de vrije uren lied en muziek echter niet vergeten werden is zeker. Evenzoo dat niemand zich meer verheugde dan Louise, over de wijze waarop haar Vader den speelman voor zijn goeden dienst had geloond. De oude vriendschap bleef bestaan, en menig genoeglijk uur bracht Louise bij haar vrienden door.

Twee jaar later liet de heer Verspronck een gedeelte van Jadis verbouwen. Toen het plan van den bouwmeester was goedgekeurd, zei deze:

»Nu zou ik u voorstellen, mijnheer, ook meteen den naam van uw buitengoed te veranderen. Jadis — Eertijds — moge een goede naam geweest zijn, toen hier een andere eigenaar woonde, maar nu begrijpt het niemand".

„'t Is mogelijk", was het antwoord, „maar toch blijft de naam als hij is. Want voor mij en die mij van nabij kennen, zegt die ontzaglijk veel, en 't is goed daaraan elken dag herinnerd te worden".

Wat hij daarmede bedoelde zullen de lezers zonder veel moeite raden.

HOOGENBIRK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.

Welëerwaarde Broeders Predikanten!

Tot diegenen uwer, die uw vacantie dezen zomer in het Zuiden van Limburg denken door te brengen, komt de Kerkeraad van de Kerk te Heerlen met het vriendelijk en dringend ver-